

Folyóiratok.

— Az „*Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn*“, Hermann Antalnak eme jeles, József főhg védnöksége alatt megjelenő folyóiratából az 1896. 5—10 füzet e nyár folyamán jelent meg, szokott gazdag tartalmával, gondos szerkesztésben. Az első közl. Réthy Lászlóé „a rumének italiai eredete“ felől. *Patrubány* Lukács adalckokat közöl az örmény ethnológiához, acután *Volf* György nagybecsű cikke következik az egyházi szláv nyelv hazájáról, majd *Horváth Gézáé* a magyarok természettudományi ismeretéről a honfoglaláskor. Kisebb közlemények egész sora s a magyar irodalom néprajzi részének mindenágú ismertetése, könyvismertetések, kivonatok, külföldi könyvek ismertetései következnek. Nagy gonddal tart szemlét a *hazai folyóiratok* egész 1896. évfolyama felett, főkép a néprajzi cikkeket kisérven figyelemmel. Nemcsak ismertet és regisztrál, de bírál és ítél is. Az „*Ethnographiá*“-nak magának két sűrű oldalnyi bírálatot szentel, melyben elismerve érdemeit is, maga a néprajzi Társaság egyik megalapítója (Hermann Antal) mondja ki a lesújtó bírálatot, hogy „Magyarország mindenik tud. egyesületének folyóirata jobban megfelel hivatásának, mint az *Ethnographia* 1896. évfolyama“, mert nem abban áll — ugymond — egy egyesület és folyóirat feladata, hogy „a kézirat nyalábokból bizonyos ívszámot a nyomdába szállítson és időközönként szellemeskedő, igen subjectív színezetű polemikus kirohanásokat tegyen“. A jelenlegi ügyvezetőségnek tulajdonítja az egyesület ama hanyatlását, hogy pl. a millenaris „ünnepeles gyűlésen alig 30 ember volt jelen, a felolvasó ülések résztvevők hiányában nem tarthatók meg, s az egyesületnek — daczára a nagy agitacionális kiadásoknak — csak 456 tagja volt, az első 1890-iki kimutatás 511 tagjával szemben, s hogy a szerény viszonyokkal nem arányos nagy regieköltség mellett a következő évi költségvetés jelentékeny deficitet fog feltüntetni.“ Felhívja mindezekre az illetékes intézők figyelmét a Néprajzi Társaság érdekében — annak megalapítója Hermann Antal.

A „*Budapesti Szemle*“ július, augusztus és szeptemberi három füzetében *Szilasi Móricz* a finn népről és hazájáról ír. *Návay Lajos* egy német tudósnak a szociális kérdésről szóló véleményét ismerteti és fejezi be. *Szádeczky Lajos* Teleki Sándor gróf életéből mond el rendkívül érdekes epizódokat. *Farkas Jenő* a magyar munkás táplálkozását tárgyalja; ifj. *Reményi Ede* Anakreon szerelmeiről, *Stein M. Aurél* a fehér hunok és rokon-törzsek indiai szerepléséről szólnak. *Forster Gyula* az augusztusi számban a katolikusok autonómiájáról való értekezését, *Angyal Dávid* Bethlen Gábor első támadásának történetét kezdik meg; *Mitrovics Gyula* pedig a képzőművészeti társulat tavaszi tárlatát bírálja. A szeptemberi füzetben *Lechner Károly* az egyetemnek és a társadalom egymáshoz való viszonyát fejtegeti. *Forster Gyula* tovább folytatja munkáját a katolikusok autonómiájáról. *Joób Lajos* Hammon francia szociálista író nyomán a szociálizmus mostani állását ismerteti. *Angyal Dávid* folytatja Bethlen első támadását. *Lévaytól*, *Vargha Gylától* és *Kozma Andortól* költemények vannak s mind a három szám folytatja

a „Vízi malom“ című regényt. Az augusztusi füzet nagyobb cikkei *Brassai Sámuelnek* 1891-ben írott felszólalásával végződnek a magyar helyesírás módosításáról. Ezekon kívül a rendes „Értesítő“ sok becses kritikát nyújt.

A „Századok“ 6. füzetében *Márki Sándor* dr. a népvándorlás korának híres történetíróját Paulus Diaconust ünnepli, halálának 1100-ik évfordulója alkalmával. *Krizko Pál* „Bethlen Gábor király“ 1620. évi körmöcbányai tartózkodásáról ír, s az egykorú pénztári számadások fordításait közöli Bethlen udvarának ellátásáról. *Érdúj helyi Menyhért* Tvrtko bán és János kanonok eselszövényét, s *Wertner Mór* dr. a Horvátiak eleit ismertetik, a „Történeti irodalom“ szakaszában pedig a következő ismertetések és bírálatok találjuk: Csongrád vármegye története *Zsilinszky Mihály* dr.-tól (D. L.), a Blagayak oklevéltára (Pór Antal), Kövály László: A millenium lefolyásának története és a millenáris emlékkalkotások (Z. G.). A budapesti m. kir. tud. egyetem bölcsészeti karának irodalmi munkássága (D.). Ott kapjuk továbbá *Dézsi Lajos* dr. folytatólagos cikkét a középkorok történetéről, s *Nagy Gézáét* a magyarság őskoráról. Ezekon kívül még L. B. Pollák Miksa dr.-nak a soproni zsidók történetéről írott könyvét s *Kropf Lajos* egy francia művet ismeretnek. A füzet többi részét a rendes rovatok foglalják el.

Az „Akadémiai Értesítő“ 91. füzetében legelől *Kunos Ignác* értekezésének kivonatát kapjuk a török nyelv magyar elemeiről, melyek nagyobbára a közigazgatás, világi és egyházi méltóságok elnevezéseire vonatkoznak. *Schwarcz Gyula* dr. Rehm erlangeni egyetemi tanárnak államjogtörténeti munkáját ismerteti és *Than Károly* „A kísérleti chemia elemei“-nek első könyvét mutatja be. *Munkácsi Bernát* értekezésében a magyar-szláv ethnikai érintkezés kezdetét részben még az őshazában keresi. Ezt *Karácsonyi János* dr. értekezésének egy része követi a pusztaszeri monostor kegyurairól. *König Gyula* dr. Bolyai Tentamenének új kiadásáról számol be, *Fröhlich Izidor* pedig „Dynamiká“-jának első részét ismerteti. Ott van még Engel Ernő nekrológja, s a rendes rovatokban érdekes bírálatok és jelentések olvashatók a Lukács Krisztina-féle pályázatról, Magyarország három részre osztásának történetéről, a Péczely-díjért versenyző pályamunkáról, mely nagy részben irodalmi lopás stb.

A „Történelmi Tár“-ban (3. füz.) *Mencik Ferencz* az 1701—1705. közti időből a cs. kir. tanácsban tárgyalt magyar vonatkozású ügyeket ad ki, melyeknek egy része II. Rákóczi Ferencznek németúj helyi fogságából való menekülését és felkelését világítja meg. *Thalóczy Lajos* adatokat közöl Gablman Miklós és Blotius Hugó viszonyához. *Wertner Mór* dr. okiratok nyomán Árpádkori megyei tisztviselők névsorát állítja össze. *Komáromy András* dr. a Dózsa-lázadás történetéhez nyújt pár nagybecsű oklevelet és kivonatot. *Karácsonyi János* dr. folytatja a kolozsmonostori konvent levéltárának kivonatok által való ismertetését. *Domján István* vizaknai Nagy István 1686. évi portái követségéhez s *Lehoczky Tivadár* Komlósy Tamás táblabíró 1634-iki követútasításához közölnek adatokat. *Sasinek V. Ferencz* Rákóczi 1705-iki erdélyi diadalkapujának felíratait bocsátja közre. *Némethy Lajos* Ujvár, Drégely és Sághe esztergomi érsekségi várak zsenge koráról ír

és ad feljegyzéseket. *Szél Farkas* a debreczeni aranyművesek 1600. évi — sok tekintetben nagyérdemű — czéhszabályait adja ki s utoljára a „*Vegyes közlések*“ -ben pár oklevelet találunk.

A „*Turul*“ 2. füzetében *Karácsonyi János* dr. Bethlen Gábor őseiről értekezik. *Petrovay György* megkezdi a dolhai és petrovai Petrovayak történetét, 1450-től napjainkig. *Wertner Mór* dr. családtörténeti adalékaiban az Ajton-nemzetséget és Balk utódait ismerteti. *Thallóczy Lajos* az Akadémiától kiadott Blagay oklevéltárból közli kisebb átdolgozással a Blagayak czímeréről írt tanulmányát, s a család nemzedékrendjét. A „*Vegyesek*“ rovatában *Schönherr Gyula* a Bázna-család 1434-beli czímeres levelét közli a czímer nagy színnyomatú másával; *Bárcazi Oszkár* a markusfalvi templom czímeres emléktáblájáról, *Berzeviczy Edmund* pedig a Brudern bárókról ír. A szövegeket több czímerkép díszíti.

Az „*Erdélyi Gazda*“ külön történelmi rovatában *Márki Sándor* dr. ismerteti Cseh János medgyes-bodzási gazda községi krónikáját (1855—1886.), mely után a marosszéki határnevek (1579-től) és Daczó János végrendelete (1686.) következik a *Székely Oklevéltár* most megjelent VI. kötetéből. *Kun Géza* gróf a Kapiak egy urbariumát, *Veress Endre* dr. Kannagyártó Ferencz kolozsvári mester vagyonának 1658. évi leltárát s *Koncz József* a mohai birtokosok rendszabályait közli, majdnem mindeniknél megfelelő bevezetéssel.

Az „*1848—49. Történelmi Lapok*“ 9—12. számai szabadságharczunkra vonatkozólag ismét sok érdekes adattal vannak tele. — Ott van *Csutak Kálmán* ezredes naplója; Kemény Farkas hadjáratának és a XII. önkéntes honvéd zászlóalj működésének leírása *Koos F.*-től és *Szöllősy Istvántól*, Brassai és Martin L. emlékezete *Kuszkó Istvántól* és *Szabó Károlytól*, stb. Egy részük folytatás.

A „*Magyar Könyvszemle*“ II. füzetében *Erdélyi Pál* a british múzeummal és könyvtárával foglalkozik, *Áldásy Antal* dr. IV. Kelemen pápának a magyar nemz. múzeumban levő regestra kötetéről beszél. *Thallóczy Lajos* Tvartkó király oklevelét tárgyalja Hervoja nagyvajdasága felől. *Rupp Kornél* dr. a Ráday könyvtár elhagyott és rendetlen állapotáról panaszkodik. *Kornél* dr. a Ráday könyvtár elhagyott és rendetlen állapotáról panaszkodik. *Bartha József* dr. pedig „*Tol-Kanyaró Ferencz* régi naptárainkról szól, *Bartha József* dr. pedig „*Tol-Kanyaró Ferencz* régi naptárainkról szól, való szótárról értekezik. A „*Tárca*“ rovatában jelentések vannak az Akadémia, a Magy. Nemz. Múzeum és a budapesti tudomány egyetem könyvtárainak állapotáról. Végül szakirodalom, folyóiratok szemléje és vegyes közlemények rekesztik be a sort.

A „*Magyar Nyelvőr*“ júliusi füzetében legelől *Patrubány Lukács* adja a bün, bocsán, — bocsát szómagyarázatait; *Ivanovics György* a birto-
kosról és dativusról, *Heves Kornél* röviden a makaroni szókról ír. *Bartha József* dr. a mellett szólal fel, hogy a czím és a rang a sorban csak a név után van a maga helyén. *Király Károly* ebben és a következő számban nyelvújítási adatait folytatja; *n. K.* a nagybetűknek a magyarban túltengő használata ellen kel ki, a mely hiba nagy részben a német helyesírás szabályainak ügyetlen és tudatlan átvételéből származik.

Az augusztusi számot *Sebestyén Károly* kezdi meg a Homerosfordításokról szóló értekezésével. *Balogh Péter* a határozókat osztályozza, *Simonyi Zsigmond* Brassairól emlékezik meg, *Munkácsi Bernát* a *Tárkány, dévaj, bün* és *bocsát*, — s *Vida Sándor* a „*taval*“ szavakat magyarazzák. *Vozári Gyula* Kemény Zsigmond szókincséből mutat be nehányat. Mindkét füzet bővelkedik a kérdések és feleletekben, a magyarázatokban és nyelv-hagyományokban.

Az „*Ethnographia*“ 4. számában *Sebestyén Gyula* befejezi külön lenyomatban is megjelent értekezését a székelyek nevéről és eredetéről. *Nagy Géza* a vogulok őskorához szól hozzá, *Katona Lajos* a magyar mythologia irodalmáról értekezik, s *Alexics György* a „*Vadrózsapör*“—ben folytatja az oláh balladák közlését. — Több népszokás, babona és *Semayer Vilibáldnak* a sokácok anthropológiájához írott adatai után a füzet végére az összehasonlító- és történeti néprajz cikkekéskéi bírálatok és társulati ügyek sorakoznak.

Az „*Erdély*“ 6—7. száma felhívással kezdődik az E. K. E. érdekében. *Sz. L. Márki Sándor* dr.-ról ír. *Schwarczel Adél* a hegyek rege lakóinak költözködéséről szól, *Pálffy Mór* dr. a gyalui havasokról ad leírást, *Fodor József* a fürdők higiénejeéről értekezik. *Solymási Adolf* egy kirándulást ír le a Hunyadmegyei Bagyes-csúcsra, s *Bárány Gerő* Dombhátról és Radna-Borberekről emlékezik meg. A szövegeket Solymási és Tull Ödön szép rajzain kívül több fénykép teszi világosabbá és érdekesebbé. A lap végére különféle, egyleti ügyek és turista hírek maradnak.

Az „*Egyetemes Philologiai Közlöny*“—ben (VI.—VII. füz.) *Vári Rezső* kritikailag megvilágítja Bölcs Leó taktikájának némely vitásabb helyét. *Hegedüs István* folytatja értekezését Aristophanes madarai- és a comedia antiquaról. *Brassai Sámuel* élénk hangon tárgyalt „Vissza és körültekintés“—e után *Heinrich Gusztáv* értekezik Bánk bánról Collin Máté drámáiban. *Horánszky Gyula* „Az aristophanesi Eirene keletkezési idejét“ fejezi be, *Bleyer Jakab* a magyar vonatkozású német történeti népekekről beszél (1551-ig), s ezután a bírálatokra, ismertetések- és könyvészetre *Hellebrandt Árpád* 90 oldalas összeállítását találjuk az 1836. évi magyar philologiai irodalomról.

A „*Protestáns Szemlé*“—ben a különféle jelentések, beszédek és a Prot. Irod. Társaság hivatalos adatai közül *Révész Kálmán* cikke válik ki, Czeglédi István származásáról és családi viszonyairól.

K. L.